

Katalogy hvězd a přemyslovský nebeský glóbus

Alena Hadravová
Petr Hadrava

ARTEFACTUM / ACADEMIA
PRAHA 2013

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hadravová, Alena

Sphaera octava : mýty a věda o hvězdách. IV, Katalogy hvězd a přemyslovský nebeský glóbus / Alena Hadravová, Petr Hadrava. -- 1. vyd. -- Praha : Artefactum : Academia, 2013. -- 435 s.

ISBN 978-80-86890-56-2 (Artefactum : soubor). -- ISBN 978-80-200-2351-3 (Academia : soubor). -- ISBN 978-80-86890-55-5 (Artefactum). -- ISBN 978-80-200-2350-6 (Academia)

524.3 * 520 * 017/019 * 316.774+808.5 * 912.643:524.3 * 930.2 * (437.3)

- Súfí, 'Abd al-Raḥmán ibn 'Umar, 903-986. Šuwar al-kawákib al Thábitah

- hvězdy

- astronomické přístroje

- katalogy -- 2. stol. př. Kr.-16. stol. po Kr.

- textová transmise -- 9.-16. stol.

- hvězdné glóby -- Česko -- 13. stol.

- historické prameny

- pojednání

- kritická vydání

- monografie

523/524 - Sluneční soustava. Hvězdy. Vesmír [6]

09 - Rukopisy, prvotisky, staré tisky. Vzácná a pozoruhodná díla [12]

Práce byla dokončena a vytištěna v rámci grantu GA ČR 405/11/0034.

Vědecká recenze: Dr. hab. Jarosław Włodarczyk, prof. PAN

Na obálce:

Perseus. As-Súfí, Catalogus stellarum fixarum. Praha, Strahov, DA II 13, fol. 10v

Perseus s hrncovou přílbou. Přemyslovský glóbus, Bernkastel-Kues, St. Nikolaus Hospital

© Alena Hadravová

© Petr Hadrava

illustrations © all rights reserved

© ARTEFACTUM

© ACADEMIA

ISBN ARTEFACTUM 978-80-86890-55-5

ISBN ACADEMIA 978-80-200-2350-6

ISBN (pro všechny čtyři svazky) 978-80-86890-56-2

Obsah

Úvod	9	Triangulum	73
Katalogy souřadnic hvězd	10	Aries	74
Gerard z Cremony	11	Taurus	76
Rukopis Toruň, BU, 74	12	Gemini	81
Alfons X. Moudrý a Libros del Saber	14	Cancer	84
Korpus as-Súfí Latinus	15	Leo	85
Rukopis Bernkastel-Kues, Cus. 207	15	Virgo	89
Rukopis Berlin, StM, 78 D 12	17	Libra	93
Rukopis Praha, Strahov, DA II 13	17	Scorpius	95
Rukopis Mnichov, BSB, Clm 826	19	Sagittarius	98
Geórgios z Trapezúntu	20	Capricornus	101
Mikuláš Koperník	21	Aquarius	103
Číselné souřadnice hvězd	22	Pisces	108
Ediční poznámka	24	Cetus	112
Seznam zkratek	28	Orion	115
Sigla	29	Eridanus	118
As-Súfí: Catalogus stellarum fixarum		Lepus	121
(latinská edice)	31	Canis maior	123
Ursa minor	31	Canis minor	126
Ursa maior	32	Argo	126
Draco	36	Hydra	131
Cepheus	39	Crater	134
Bootes	41	Corvus	135
Corona borealis	44	Centaurus	136
Hercules	45	Lupus	140
Lyra	48	Ara	142
Cygnus	49	Corona australis	143
Cassiopeia	52	Piscis austrinus	144
Perseus	53	As-Súfí: Katalog stálic	
Auriga	56	(český překlad)	149
Ophiuchus	58	Malá medvědice	149
Serpens	61	Velká medvědice	150
Sagitta	63	Drak	153
Aquila	64	Cepheus	155
Delphinus	66	Bootes	156
Equuleus	67	Severní koruna	158
Pegasus	68	Hercules	160
Andromeda	70	Lyra	162
		Labuť	163
		Cassiopeia	165

Perseus.....	167	Tři antické hvězdné glóby	251
Vozka.....	169	Atlás Farnese.....	251
Hadonoš.....	171	Mohučský glóbus.....	264
Had	173	Kugel glóbus.....	266
Šíp	174	Fragment mapy hvězdné oblohy	270
Orel	175	Strop Neronovy jídelny	271
Delfín	176	Qusajr cAmra	272
Koníček.....	178	Přemyslovský hvězdný glóbus	276
Pegasus.....	179	Srovnání ikonografie přemyslovského	
Andromeda.....	181	glóbu s antickými prameny	280
Trojúhelník	184	Matematické zpracování	
Beran.....	185	přemyslovského glóbu	299
Býk	187	Vývoj označování hvězd a souhvězdí ...	300
Bliženci	190	Hvězdné velikosti a barvy hvězd.....	303
Rak	192	Souřadnice hvězd	306
Lev	194	Obzorníkové souřadnice	307
Panna	196	Rovníkové souřadnice	308
Váhy.....	198	Ekliptikální souřadnice	310
Štír	200	Precese a nutace	311
Střelec	202	Fyzikální příčiny precese	313
Kozoroh.....	204	Historické počátky znalosti precese	316
Vodnář.....	206	Armilární astroláb	317
Ryby	209	Problémy s velikostí precese	322
Velryba	211	Porovnání katalogu hvězd z <i>Almagestu</i>	
Orion.....	213	s novodobými katalogy a identifikace	
Eridanus	215	hvězd	324
Zajíc.....	217	Ptolemaiův precesní glóbus	329
Velký pes.....	219	Klaudios Ptolemaios: O stavbě	
Malý pes.....	221	glóbu.....	330
Argo.....	222	Metoda měření poloh hvězd na glóbu	337
Hydra	224	Výpočet parametrů zobrazení glóbu	
Pohár.....	226	do roviny fotografie	340
Havran.....	227	Výsledky měření glóbu	343
Centaurus.....	228	Závěrem	359
Vlk	230	Katalog souřadnic hvězd	361
Oltář	231	Soupis názvů souhvězdí z vybraných	
Jižní koruna.....	232	pramenů	384
Jižní ryba	233	Literatura	419
Astronomické přístroje v antice.....	237	Rukopisy	434
Pozorovací přístroje.....	237		
Demonstrační přístroje.....	241		
Literární zmínky o glóbech	243		
Mechanismus od Antikythéry.....	245		